

Vsi kmetje in delavci po celi Jugoslaviji imamo iste težnje in tlači nas ista mora. Vsi stremimo za istim ciljem, vsi se borimo proti neznosnemu nasilju sedanje vladne večine, ki ne pozna pravičnosti. Tudi srbski kmetko-delavski narod, ki je združen v zemljoradniški skupini je z nami. Na Bolgarskem imajo na primer kmetje že vso vlado v rokah in če bi v Jugoslaviji še tudi pritiskali hrvatski kmetje, katere vodi sedaj Radič, bi se moral zgoditi čudež, ako ne bi vrgli v doglednem času sedanji demokratsko-radikalni in samostojni vladni sistem. Žalostno je, da sedi trdoglavi Radič doma za pečjo in da prepušča ves boj za kmetški in delavski stan srbski zemljoradniški stranki in naši Slov. kmetški zvezi. Mi slovenski kmetje se upravičeno bojimo, da bodo naši hrvatski bratje vsled sedanje Radičeve taktike zamudili — vlak. Vsa znamenja kažejo, da Radiču ne gre toliko za dobrobit kmeta, kakor za lastno korist.

Jež v slovenski kmetški hiši.

Toda pustimo sedaj Radiča na stran. Naj hodi svoja pota. Morda se kmalu izpametuje. Vrnimo se zopet v domačo slovensko koč. Kakor sem že prej dejal, se je v našo staro slovensko kmetško hišo po preobratu vrnil jež, ter nam zasedel na »povelje nekmetških slojev« zadnjo hišo ali — štibl. Tega samostojnega ježa se bomo, če Bog da, kmalu iznebili. Sedaj pa pazimo, da se nam ne vrine republikanska muha. Neki dr. Novačan že brenči okoli oglov. On bi nas zopet rad razdvojil in zopet bi se smejale sedanje vladne stranke in zopet bi imeli veselje verižniki in banke in razni advokati in drugi kapitalisti.

Bodimo edini!

Dragi slovenski kmetje in delavci! Bodimo vendar enkrat edini in ne pljuvajmo več v lastno skledo. Združimo se vsi, ki hočemo lepšo bodočnost našega stanu in slovenskega naroda v naši najmočnejši in najstari — kmetški organizaciji — Kmetški zvezi. Vem, da bo marsikateri zaslepljeni in nahujskani kmet ali delavec dejal: V Kmetško zvezo ne grem, ker je duhovniška stranka. Bedak! Kdo pa ima večino? Sicer pa ti povem odkritosrečno! Kadar bodo naši duhovniki nas začeli učiti, kako moramo krasti in goljufati, kako lagati in prešestovati, potem bomo vsi proti njim. Do tedaj pa: Hvala Bogu, da delajo z nami! Kako radi bi sprejeli učiteljstvo v svoje vrste, ako bi krenilo na pota naših kmetških teženj.

Drugi stanovi postanejo šele tedaj naši sovražniki, kadar se izneverijo težnjam večine svojega naroda in narodni veri, in ko začnejo vsled svoje ošabnosti delovati proti ljudstvu. Mi spoštujemo vsakega poštenega človeka, vsak pošten stan, vsako pošteno pleme, ker smo se učili krščanske pravičnosti.

Moj članek je postal daljši, kakor sem si mislil. Če človek tako študira sedajni bedni položaj vseh stanov vobče in kmetškega še posebej, pride do prepričanja, da nam manjka samo prave, žive, trdne volje po združitvi in organizaciji v slovenski enoti. To moramo najprej doseči. Isto naj dosežejo bratje Hrvati na Hrvatskem in bratje Srbi v Srbiji. Učimo se drug od drugega, ne motimo pa si medsebojno delo s tem, da bi posegale n. pr. hrvatske kmetške organizacije v naš delokrog, ali mi v srbskega. Doma v Sloveniji pa se naj združijo vse raztresene in razcepljene kmetške manjšine v najmočnejši kmetški stranki, kakor se to godi v vseh strokovnih organizacijah pametnih ljudi, ki vedo, za kaj gre. Samo častihlepneži in nerazumneži naj ostanejo tam, kjer so. Vsi drugi za svoj kmetško-delavski stan goreči pa se združimo pod eno slovensko streho in ne pustimo, da bi se v to hišo zopet zaril kak sebični samostojni jež ali kaka sebična republikanska muha. V slovi je moč! Konečno pa se bomo našli vsi Jugoslovani, ki živimo posredno ali neposredno od naše mile majke-zemlje, katero rosi naš znoj in katero gnojijo naši žulji. Držimo se novega slovenskega gesla: »Vse za vero, dom in kmeta.

Sedajna vlada pa mora — izginiti! Bog živil!

— — —

Oj, ta navihana, hudomušna Porcijal! Seveda sem zvedel, pa vse kaj druga —!

Med tem pa sem koval načrte in delal račune, moje zaupanje v bodočnost je poskočilo za sto odstotkov in povisalo sem si — seve le v mislih — svojo plačo na 120 funtov letno. Porcijal pa nisem ničesar povedal o tej svoji »povišani« plači. Hranil sem si za iznenadenje.

Pozno zvečer smo se ločili. Vso pot domov sem bil kakor v sanjah. Hastings me je spremljal, pripovedoval mi je o svojih nezgodah, — pa niti besedice ga nisem slišal. Še le ko sva stopila v moji stanovanje, so me zbudili k zavesti njegovi začudení vzkliki.

«Glej, glej! — Prava palača! In vsega imate, česar si more srce poželeti! — Henry, — šele sedaj vidim, kako ste bogati, pa tudi šele sedaj čutim, čutim do moga in kosti, kako sem jaz reven, kako reven, nesrečen, ugonobljen, uničen —!»

Hladna groza me je spreletavala pri njegovih besedah. Njegovo tarnanje me je prebudilo kakor iz sanj —. Zavedel sem se, da je vse moje »bogastvo« pozidano na tenki plasti zemlje, — pod njo pa je brezmejno — brezdnost!

Do tedaj nisem vedel, da sanjam, ali bolje, nisem si hotel priznati, da zidam zlate gradove na pesek. Tedaj pa sem se streznil —.

Globoko v dolgeh, niti vinarja svojega denarja, vse na dolg in na »upanje«, na račun plače, ki je morebiti nikoli — nikoli ne bom dobil —! O — tudi jaz sem bil uničen in ničesar me ni moglo rešiti!

Ljudstvo odklanja Novačanovo demagogijo.

Preteklo nedeljo, dne 28. t. m. je dr. Novačan poskusil svojo srečo kot predsednik slovenske republikanske stranke pri Sv. Bolfenku na Kogu in v Središču. Doživel je silno razočaranje. Naši zavedni pristaši, katerim so se pridružili tudi redki nasprotniki, so z železno disciplino in navdušenjem pokazali, da se naše vrste ne dajo omajati po praznih demagogijah, ki zasledujejo samo svoje osebne koristi in v to svrhu izrabljajo geslo: »slovenska republika«.

Shod pri Sv. Bolfenku se je vršil po rani službi božji. Za predsednika je bil izvoljen naš odlični pristaš vinogradnik Jože Breznik. Dr. Novačan je dobil besedo, toda zborovalci njegovim izvajanjem niso hoteli pritrjevati, temveč so z največjo živahnostjo ugovarjali. Dr. Novačan je zastoj ponujal svojo slabo republikansko robo. Nastopil je vinogradnik in naš strokovni pisatelj Robert Kosar in razkrinkal Novačanovo republikanstvo. Njegovim izvajanjem so zborovalci gromovito in navdušeno pritrjevali in v posebnem sklepu odklonili Novačanov poskus, ki gre za tem, da cepi in oslabi slovenske vrste v boju za gospodarsko in politično popolno samoupravo in avtonomijo slovenskega ljudstva.

Popoldne je prišel Novačan v Središče, odnosno Obrež. Shod je naznanil ob enih v Čulekovi gostilni. Naši pristaši so se zbrali točno v velikem številu. Navzoči so bili tudi demokratje in samostojni iz Središča. Prihajali pa so tudi številni možje s Hrvatske strani. Novačan si je naročil hrvatske radičevce, s katerimi je grozil naši stranki že pri Sv. Bolfenku. Ker jih ni bilo začetkom dovolj je odlagal z otvoritvijo shoda in čakal. Po trideset urnem čakanju so postali zborovalci nestrpni in navzoči polit. komisar je izjavil, da shoda sploh ne bo, ako se ne prične takoj. Prof. Vesenjaj je na to izjavil, da se vrši shod Slov. ljudske stranke v Društvenem domu, ako Novačanovega shoda ne bo.

Dr. Novačan se je ob 2. uri odločil, da otvori zborovanje, ker je upal, da ga poleg navzočnosti hrvatskih radičevcev podpre nekaj domačinov. Predlagal je svojega predsednika posestnika Kelemina, toda zborovalci so zahtevali pristaša Slov. ljudske stranke, obrežkega župana Bedjaniča. Po ponovnem glasovanju in prerekanju so našli za Novačanovega kandidata 41 glasov, za Bedjaniča vse druge, torej veliko večino. Dr. Novačan je skušal razviti nek program, ali: vse je bilo prazno. Najbrž je program zemljoradnikov že pozabil, Radičevega pa razen fraze o republiki ni. Drugo je mislil ločiti zabavljenje na »klerikalce« in druge, toda predsednik in zborovalci mu tega niso pustili.

Novačanu je odgovoril v smislu celjske resolucije vodstva Slov. ljudske stranke prof. Vesenjaj. Odločno je povdaril, da hočemo vsi jugoslovanski državno in odklanjamo hegemonijo Srbov in smo torej najizrazitejši nasprotniki »Velike Srbije«. Toda ravno tej je Novačan aktivno, Radič pa s svojo pasivnostjo pripomogel do Vidovdanske ustave. Ako govori Novačan o »vaških svetih«, povdarjamo mi, da so najboljši in najprimernejši vaški sveti občinski odbori s svojimi predsedniki — župani. Na tej podlagi naj se gradi naprej v okrajih in pokrajinah, kjer naj gospodari in upravlja ljudstvo svoje zadeve. To je prava republika, ne pa prazna Novačanova beseda. Ako govori Novačan, da bodo radičevci strli kapitalizem in organizirali kmetško delavsko ljudstvo na združni podlagi, mora govornik povdariti, da je Slovenska ljudska stranka tista, ki goji neguje in vzgaja združništvo mirno in poštvalno. Novačan pa do sedaj ni ustanovil nobene. Tudi radičevci na Hrvatskem zanemarijajo to, odkar je umrl dobri in poštvalni Ante Radič. Mnogo bolje bi že bilo za hrvatsko kmetško ljudstvo, ako bi Stipe Radič to delo nadaljeval, namesto, da se veže z največjimi kapitalisti in postaja sam kapitalist, za ljudstvo pa ima samo prazne besede. Z povzdignjenim glasom in močnim povdankom je rekel prof. Vesenjaj: »Ljudstvo, tri leta že teče tvoja pravda, tri leta se borimo za dobro, pametno in

«Henry, same drobtinice, ki preostajajo od vaših dnevnih dohodkov, bi me rešile —!»

«O —! Moji dnevní dohodki —! Tule, čašo vročega —, pa dobre volje bodiva! — Toda počakajte, — hočete nekoliko povečerjati?»

«Niti grizljaja ne! Ne morem jesti! Pa pil bom, dokler ne padem pod mizo!»

«Z vami bom držal! — Posadiva se zložno! Tako le —! Sedaj pa mi pripovedujte!»

«Pripovedujem —? Še enkrat —?»

«Še enkrat —? Kaj mislite s tem?»

«Pravim, ali vam naj še enkrat pripovedujem svojo nesrečno zgodbo?»

«Še enkrat svojo nesrečno zgodbo? — Ej, Lloyd, ali ga že imate v glavi?»

«Poslušajte, Henry, čudni se mi zdite! Ali vam nisem že vsega pripovedoval na potu sem k vam?»

«Vi —?»

«Da — jaz!»

«Obešen naj bom, če sem čul le samo eno besedico!»

«Henry, vaše besede me vznemirjajo! Kaj vam je? — Kaj ste pa počenjali pri poslaniku?»

«Šele sedaj mi je bilo jasno, — strašno sem bil zaljubljen!»

In spovedal sem se mu, možato in odkrito.

Stisnil mi je roko in mi jo je stresal, kakor bi mi jo hotel iz rame iztrgati, in prav nič mi ni več zameril, da ga nisem poslušal in sem ga pustil samega govoriti

pravično ureditev države, toda od hrvatskega ljudstva izvoljeni zastopniki, ki bi naj bili njegovi zagovorniki in branitelji in bi z našo stranko preprečili današnje razmere, sedijo doma za pečjo in so podobni kmetu, ki govori kako in kje bo sejal koruzo, ko jo drugi že ogrebajo. Obsojamo torej in obžalujemo pasivnost — Hrvatskega bloka. Končno je govornik še jasno povedal, da dr. Novačan po svojem dosedanjem delovanju in celi svoji preteklosti nima legitimacije med našim ljudstvom govoriti in se ponasati kot republikanec, ker mu je to le namen za doseg osebni ciljev, katerih drugod ni dosegel. Velika večina je navdušeno pritrjevala izvajanjem govornika Slovenske ljudske stranke in obsojala pasivnost radičevcev. Kratko so govorili še trije govorniki in obsodili Novačanovo demagogijo. Govoriti je hotel tudi poslanec radičevcev dr. Devčić, toda na pojasnilo, da Radičevci v Zagorju in drugod niso pustili govoriti in zborovati Hrvatski pučki stranki, so zborovalci odklonili njega in izjavili, da Radičevi poslanci tako dolgo ne bodo govorili med nami, dokler naša stranka nima pred njimi svobode govora in zborovanja. S tem se je shod zaključil.

Našim pristašem v ormoškem okraju gre gotovo vse priznanje, da so nastopili tako dobro in organizirano in da so tako jasno pokazali, kako znajo ločiti zrno od plev. «Le ta nam županil ne bo», je bila soglasna sodba nad Novačanom od strani našega ljudstva.

Nekaj o državnem in narodnem gospodarstvu.

1. DRŽAVNO GOSPODARSTVO.

1. Državni proračun.

Finančni odbor je izgotovil in končno veljavno sprejel poročilo o državnem proračunu za leto 1922. Iz poročila je razvidno, da so dohodki, katere je predvideval finančni minister za leto 1922 6.257.577.804.86 dinarjev. Od ravnokar omenjene svote znašajo splošni dohodki 3.126.800.853.25 dinarjev. Finančni odbor je zmanjšal splošne davke za 824.976.007.01 din., a povečal dohodke od neposrednih davkov za 66.417.075.2 din., dohodke direktnih davkov za 489.755.125 din., dohodke od železniških naprav (kurilnic, delavnic itd.) za 635.115.821.50 din., dohodke od državnih posesti za 83.477.300 din. Razne dohodke je zmanjšal odbor za 2.919.157.75 din. Po predlogu finančnega odbora predvideni dohodki znašajo 6.693.447.864 din.

Odbor se je postavil na stališče, da vzpostavi ravnotežje med rednimi izdatki ter rednimi dohodki v državnem proračunu in se je trudil, da izbrše iz proračuna izdatkov vse nepotrebne izdatke ali one, katerih ni mogoče kriti potom rednih izdatkov, kakor so na primer izdatki za investicije. Finančni odbor se je prepričal, da je izključeno, da bi sedaj živeči rod pokril vse vojne ogromne izdatke in se povrh še brigal za razvoj kulture, socialne politike in poljedeljstva. Vsi naporji ne še finančne politike morajo biti v prvi vrsti osredotočeni v tem dejstvu, da se pokrijejo vsi redni izdatki z rednimi dohodki in da se skuša odplačevati voja dolg.

Ravnatežje v državnem proračunu bo mogoče obdržati le tedaj, ako bodo vsi predvideni dohodki istini in vsi razpisani davki iztirjani. Radi ravnatežja ne bi smel finančni minister v proračunskem letu 1922 sprejeti niti ene davčne oblike.

Finančni odbor je dognal, da imamo pri nas veliki takih davkov, katere plačujejo samo nekateri stanov a drugi ne. Radi tega je odbor uverjen, da bi bilo veliko korist finančnemu ministrstvu in celotni državi ako bi se osnoval poseben parlamentarni odbor, ki bi nadziral izvršitev proračuna. Ta parlamentarni odbor bi dobival preko centralnega knjigovodstva finančnega ministrstva (ki pa še ni organiziran) poročila o stanju dohodkov in izdatkov ter bi ta poročila dostavljala narodni skupščini. Le na ta način bi bila skupščina stvarno obveščena o državnih dohodkih in izdatkih in ta korak bi pripomogel, da bi se mi vr

cele tri milje daleč od poslanikove hiše pa do moje stanovanja, in potrpežljivo mi je še enkrat povedal svojo zgodbo.

Njena kratka vsebina je bila približno tale: Prišel je na Angleško, da bi tu našel kupca za svoj zlati rudokop. Pokupil je njegove delnice, hotel napraviti bogat dobiček, vtaknil je v spekulacijo skoraj vse svoje premoženje, neizrečeno se je trudil, vse je poskusil, silno denarja je izdal — pa niti enega človeka ni mogel najti, ki bi se bil zanimal za rudokop. Glednih sredstev mu je zmanjkalo, polom se mu je bližal. Ob koncu svoje zgodbe je planil kvišku in vzkliknil:

«Henry, vi me morete rešiti, rešiti me morete, edini človek na vsem svetu! Hočete —? Ali bodete —?»

«Povejte mi, kako!»

«Posodite mi milijon dolarjev na moj rudokop! Ne odklonite!»

Smrtne bolečine so me obhajale. Že mi je bilo jeziku, da bi mu rekel: «Lloyd, jaz sem sam velikavež, brez denarja, — zadolžen do grla!»

Pa nisem mu tega rekel —.

Sijajna misel se mi je zablestela v glavi, misel, da kršna pride človeku — in le tistemu, ki je ljubljeno sreče — samo v odločilnih trenutkih življenja.

In zagrabil sem srečno misel, stisnil sem zobe, tlačil morečo skrb in rekel hladno, kakor se spodobi za premišljenega kapitalista:

(Konec prihodnjic!)